

Forløb til *Livet i skoven* – hvem bor her?

Forløbet her knytter sig til fagbilledbogen *Livet i skoven - hvem bor her?* fra forlaget Globe (2019)

Forløbet knytter følgende temaer til bogen: fakta/fiktion, rovdyr/byttedyr, god/ond, hjem, kredsløb, årstider, dag/nat, sanser.

Eksempler på fokusord: byttedyr/rovdyr, årstid, frøkapsel, opfostre, nektar, raspetunge, næring, bo (sb., -et), nataktiv, sanser, løvtræer/nåletræer.

Bogens struktur er lineær:

Bogen er opbygget, så den veksler mellem faktisk indhold og vejledninger til små aktiviteter. Se bogens egen indholdsfortegnelse for at få det fulde overblik over indholdet.

Sammen om Skolestart er bygget op, så børnene genbesøger værker i børnehaveklassen, som de også mødte i børnehaven. Dele af de to afsnit *Før læsning* og *Under læsning* vil derfor være repetition for nogle børn, mens aktiviteterne i afsnittet *Efter læsning* vil være nye for alle.

Før læsning

Hvis du har mulighed for det, kan det være en fordel at projicere bogen op på en storskærm, når du gennemgår bogen med mange børn på en gang.

Forside

Hvad ser I på bogens forside? Er billederne tegninger eller fotografier? Hvad står der mon på forsiden? Tal om ordet 'fakta'. Børnene vil med fagbogen her komme til at møde vejledninger og fakta om dyr. En anden type faktatekst, som børnene sikkert kender, er fødselsdagsinvitationer. Tal om børnenes forventninger til bogen.

Bagside

Hvad ser I på bogens bagside? Hvad tror I, der står i teksten? Sammenlign teksten med børnenes forventninger fra før. Har børnene ændret mening i forhold til, hvad bogen handler om?

Bonusinfo: Hvis det er en biblioteksbog, I sidder med, kan I også tale om, hvad det er for et nummer, der står på ryggen. Hvis børnegruppen har overskud til det og nogenlunde styr på tallene, kan du fortælle, at biblioteket har stillet alle deres fagbøger op efter "fagnumre" fra 0 til 99, efter et system vi kalder DK5. Det smarte er, at hvis man vil vide mere om et emne, kan man bare lede efter det samme nummer på biblioteket. Kig efter gruppe 50 (Naturvidenskab), næste gang I er på biblioteket. Et opslag på dk5.dk vil vise, at værket her står under 56.1 biogeografi, fordi den handler om arter og kredsløb i et bestemt område, nemlig skoven.

Indhold

Her leder I sammen efter flere tegn på, hvilken slags bog I har med at gøre.

Titelblad s. 1: Her kan man altid se, hvad en bog hedder. Sammenlign med titlen på forside og ryg.

Kolofon s. 2: Hvem, hvor, hvornår? Her kan man altid se, hvem der har været med til at lave bogen, hvornår den er lavet og hvor.

Hvad betyder det mon, at der står, hvem der har oversat bogen? Tal gerne med børnene om, at bogen ikke er skrevet i Danmark – derfor kan I måske også finde dyr i bogen, som ikke lever i Danmark (se for eksempel opslaget s. 28-29)?

Indholdsfortegnelse s. 3: Hvad betyder tallene? Hvad betyder teksten? Sammenlign med overskrifter inde i bogen (højresider).

Første opslag s. 4: Hvad får I ud af at kigge på billederne? Hvad betyder luppen? Hvad får I ud af teksten?

Første aktivitet s. 6: Her ses et eksempel på en instruktion. Hvilken information får I? Hvad betyder tallene? Hvad får I at vide ved at kigge på billederne? Hvad får I at vide ved at læse teksten under billederne? Hvordan kunne man ellers have vist, hvordan man gør?

Register s. 32: Hvordan er registeret ordnet? Er der en rækkefølge, I kan genkende (alfabetisk orden)? Hvis man for eksempel gerne vil læse noget om MUS, hvor skal man så lede?

Nu har I undersøgt bogen sammen. Er *Livet i skoven – hvem bor her?* et eksempel på fakta (informerende tekst) eller fiktion (fortællende tekst)?

Under læsning

I kan nu enten læse videre sammen eller opdele børnene i grupper, som på skift kan læse og kigge i bogen sammen med den voksne.

Hvis I kun har et eksemplar af bogen, kan nogle af børnene måske kigge på andre fagbøger, mens andre sidder med *Livet i skoven – hvem bor her?* Bemærk, at der i samme serie findes bogen *Biller, bier og andre sjove smådyr*. DR har også appen *DR Naturspillet*, som kan relateres til bogen. Se desuden listen over relaterede hjemmesider nederst i dokumentet.

Fælles læsning med en voksen

Kig og læs i bogen sammen. Da *Livet i skoven – hvem bor her?* er en fagbilledbog, opfordrer vi ikke til en første oplæsning uden afbrydelser. Lad derimod læsningen foregå som en dialog og indbyd til at komme med kommentarer og spørgsmål undervejs. Følg børnenes interesse og brug god tid på at tale om illustrationerne. Brug gerne både åbne og lukkede spørgsmål for at aktivere alle børn i samtalen, hvis nogle holder sig tilbage fra selv at spørge. Notér, hvis noget indbyder til at blive undersøgt yderligere.

Eksempler på spørgsmål til fagbilledbogen:

- Specifikke ord: Snegle kan skære blade i stykker med tungen – hvad kalder man sneglens særlige tunge? (s. 19)
- Tekstnære: Hvad gør de insekter og snegle, som kaldes ”rengøringsholdet”? (s. 18-19)
- Genkaldende: Hvad spiser dyrene ude i skoven? Hvad gør de for at klare vinteren? (s. 14 og 28)
- Illustrationer: Hvordan er kaningangene tegnet? Hvad viser illustratoren på den måde? (s. 20-21)
- Forståelses- og tolkningsspørgsmål: Hvorfor bygger nogle dyr mon deres bo højt oppe i træerne? (s. 10-11)
- Generaliserende: Kender I nogen, der arbejder om natten ligesom uglen og ræven? (s. 22-23)

Spørgsmålene bliver gradvist sværere ved at bevæge sig fra det konkrete til det komplekse. Mærk efter på din børnegruppe, hvor langt de er klar til at gå.

Udforskning af det faglige

Tal om de ord, som børnene undrer sig over eller ikke kender. Skriv evt. ordene op på en tavle og undersøg ordene nærmere efter endt læsning. Enten i andre fagbøger eller på internettet.

Bonusinfo: På naturporten.dk kan du finde alle danske dyr og planter med beskrivelse og billede. Gå ind via emnestrukturen på siden. Vælg planter eller dyr, vælg gruppe/klasse og levested – og så kan I gå ind alfabetisk eller bladre gennem billederne.

Barnet, som har undersøgt et givet ord, kan evt. printe et billede og hænge det op ved siden af ordet.

Kan I ordne jeres ord på tavlen i grupper? Lad børnene selv udtænke nogle kategorier med inspiration i bogen. Hvis nåletræer og dyr med skarpe tænder hænger sammen for børnene, så er det fint!

Livet i skoven – hvem bor her? giver et hurtigt overblik over skovens planter og dyr, over årstider og døgnrytme.

Tilbage til værket

Lad børnene på skift genfortælle afsnit fra bogen. Lad dem gerne selv sidde med bogen og ”legelæse”, imens de fortæller efter hukommelsen og med støtte i illustrationerne - evt. med brug af ”læsefingeren”, hvor barnet følger teksten med sin pegefinger.

Af hensyn til næste trin i forløbet kan du her sikre dig, at alle børn har mødt ordene: *Rovdyr* (s. 22-23, evt. med reference til s. 14-15), *nataktiv* (s. 23) og *bo* (*sb.*, *-et*) (s. 20-21, evt. med reference til s. 10-11).

Repetér evt. også, hvilken bog *Livet i skoven – hvem bor her?* er: fakta (informerende tekst) eller fiktion (fortællende tekst).

Hvilke andre fagbøger kender I?

Diskussion om temaer fra bogen

Nu vil vi gerne have børnene til at reflektere over bogens temaer, inden de skal omsætte værket til deres egne udtryk. Børnene skal derfor sættes i gang med diskussioner, som udfordrer dem og ikke har et endegyldigt eller ”rigtigt” svar.

Nedenfor finder du tre såkaldte ankerspørgsmål, som er bygget over skabelonen *Hvis (præmis) + så*. Hvis jeres samtaler om bogen gør det mere oplagt for jer at lave jeres egne spørgsmål, så kan I gøre det.

Anbefalinger før I går i gang:

- Lad gerne børnene sidde i en rundkreds, hvor alle kan se hinanden. Evt. anbragt i ”hestesko” med en tavle i centrum, hvor vigtige ord kan fastholdes med tegning eller skrift.
- Brug gerne en blød bold eller lignende til at markere, hvem der har ordet.
- Når ankerspørgsmålet er stillet, er din opgave som den voksne at holde diskussionen i gang mellem børnene – uden at komme med din egen holdning eller tolkning.
- Du må gerne veksle mellem åbne spørgsmål (*”Hvorfor gør de mon det?”*) og lukkede spørgsmål (*”Mener du, at det er sådan altid?”*), når du hjælper børnene med at diskutere ankerspørgsmålet.
- For at sikre at alle børn får sagt noget, kan du indimellem lade børnene tage en makkersnak to og to, inden I fortsætter diskussionen i fællesskab.
- Husk, at der ikke skal komme et bestemt svar, tolkning eller resultat ud af diskussionen.

Vi har her taget afsæt i bogen *Tænk højt med dine elever* af Peter Worley (2018). Ved mere kompleks litteratur kan anbefales metoden æstetisk dialog. Se bogen *I begyndelsen var billedet* af Janne Højrup Nielsen og Søren Fanø (2020).

Forslag til ankerspørgsmål til *Livet i skoven* – hvem bor her?:

- HVIS det er forkert at slå ihjel, er rovdyr SÅ onde?
- HVIS mennesker skulle være nataktive, hvilken supersans ville det SÅ være smartest at have?
- HVIS et bo er et sted, hvor man sover og passer sine unger, behøver man SÅ mere end en seng for at have et hjem?

Efter læsning

Forslag til aktiviteter

I præsenteres her for en række forslag til forløb og aktiviteter, som giver børnene mulighed for en æstetisk bearbejdning af den tekst, de har mødt. Forslagene er skalérbare i omfang og varighed, men tanken er ikke, at I skal gennemføre det hele med børnene. Udvælg det, som passer ind i jeres hverdag og planer.

Det er dog altid en god idé at dokumentere arbejdet med værkerne, så børnene kan vende tilbage og reflektere over deres proces – særligt når de i børnehaveklassen genoptager arbejdet med et værk, som de tidligere har beskæftiget sig med. Derfor opfordrer vi også til, at dokumentationen (skitser, fotografier og lign.) følger med barnet ved skolestart.

Uddybet forslag til æstetisk læreproces

Lav jeres egen fagbog

I det følgende gennemgås et forløb, hvor børnene udarbejder deres egen fagbog. Det er op til dig selv og din erfaring med programmer, om det skal være en papirbog eller en digital bog.

Hvis I vælger at lave en digital bog, kan I for eksempel bruge programmet Book Creator, som både findes til computer og tablet. Med programmet kan I lave en bog, hvor eleverne selv kan indsætte billeder, diktere tekst, indsætte lyd, symboler og figurer, videoklip, deres egne tegninger, talebobler på billeder og meget andet. I kan finde korte, forklarende videoguides på dansk på skoletubeguide.dk.

Forløbet er baseret på grundmodellen i Austrig og Sørensen: *Æstetik og læring : Grundbog om æstetiske læreprocesser* (2006).

Fase	Proceselementer
Impuls:	I har nu fordybet jer i bogen <i>Livet i skoven</i> – hvem bor her? og sikkert også andre fagbøger og hjemmesider. Hvad kendetegner faglige bøger og hjemmesider?
Optakt:	Vælg et emne, som særligt interesserer jer – fælles eller individuelt. Tag et stort stykke papir og få sat tegninger og ord på, hvad der er mest spændende ved emnet. Sæt skitserne op et synligt sted.
Eksperiment:	Lav et storyboard, hvor hver A4 side er et opslag i en fagbog. Tegn skitser af, hvad der skal være på siden – uden at blive for omhyggelig. Vælg det papir som bogen skal laves af, og hvordan I vil hæfte siderne sammen. Vil I sy ryggen eller clipse den? Hvis I bruger en app som Book Creator til at lave bogen, så prøv den af.
Udveksling:	Vis hinanden jeres skitser, og tal om, hvordan I præsenterer jeres emne i bogen.
Fordybelse:	Børnene går nu i gang med at tegne, skrive og evt. finde andre billeder og tekster. Alt sammen sættes op som bogsider og samles i enten fysisk eller digital form.
Præsentation:	Vis bøgerne frem for forældrene og for eksempel på skolens bibliotek. Spørg evt. på jeres lokale bibliotek, om I også må have lov at udstille bøgerne hos dem.
Evaluering:	Tal bagefter med børnene om processen. Hvordan var det at arbejde med emnet og de teknikker, som I valgte? Hvordan blev resultatet i forhold til de første ideer? Hjælp børnene med at få tegninger og fotos samlet i en mappe – fysisk eller digitalt.

Det skal I bruge: Papir og skriveredskaber, adgang til fagbøger eller internet. Ved papirbog skal I bruge noget til at samle siderne - clips eller nål og tråd. Laver I bogen digitalt, skal I bruge en iPad med Book Creator eller lign.

Aktivitetsforslag, øvrige

Her får I en række forslag til mindre omfattende aktiviteter, som relaterer sig til *Livet i skoven* – hvem bor her? Bogens egne aktivitetsforslag kan selvfølgelig også anvendes.

Følg en nedbrydningsproces

Lav jeres eget lille miljø med nedfaldsblade og regnorm i syltetøjsglas og se, hvordan regnormene nedbryder bladene. I kan finde instruktioner på skoven-i-skolen.dk.

Lav en time-lapse-film på iPad

Plant karsefrø eller for eksempel tomatfrø, som I selv har pillet ud af en frisk tomat, og brug Time-Lapse funktionen i iMotion til at tage et billede af frøet hvert halve minut. Når I har afbrudt optagelsen efter en uges tid, kan I se frøene spire på jeres lille film.

Cirkeldigte

Læs *Cirklen* og andre cirkeldigte af Thorstein Thomsen. I digtet *Græs* beskrives kredsløbet med koen, som æder græs og laver lort, der giver energi til mere græs. Har I ikke adgang til bogen, kan I finde

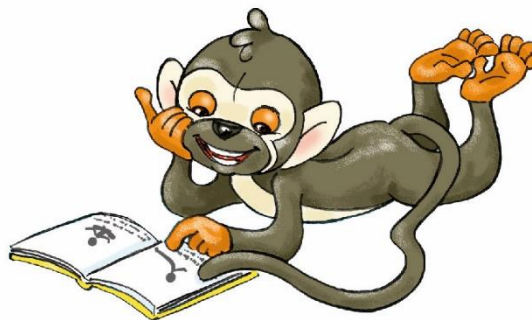
den digitalt på eReolen.dk. Skriv jeres eget cirkeldigt. Få inspiration fra *Livet i skoven – hvem bor her?* s. 8-9 og 18-19.

Byg et insekt af genbrugsmaterialer

Lad børnene få inspiration på for eksempel naturporten.dk, hvor de kan finde bestemmelsesnøgler under *Temaer – Danmarks dyr*. De må gerne selv opfinde et insekt – og evt. genbesøge deres dyredesign fra børnehaven.

Læg en rute

Kig på et kort og planlæg en tur i naturen. Sæt en kopi af kort og rute op på en opslagstavle. Følg jeres rute og dokumentér undervejs med fotos og optagelser. For eksempel kan I optage dyrestemmer på en Easi-Speak eller tablet. Sæt jeres dokumentation og eventuelle fund op på tavlen, og markér på kortet, hvor det er fundet. I stedet for tavlen kan I også vælge at bruge for eksempel appen *Book Creator* eller *Powerpoint* til en digital præsentation.

Forslag til supplerende læsning med børnene

- Thorstein Thomsen: *Cirklen og andre cirkeldigte* (2012). Findes også på eReolen.dk
- Fagbilledbøger, fx *Biller, bier og andre sjove smådyr* (2019), ligeledes fra forlaget Globe.
- Skønlitteratur, fx *Fortællinger om bærfolket* af Lene Kaaberbøl (2011) eller *Troldepus fra Troldehøj* af Dines Skaftte Jespersen (1941). Sidstnævnte serie findes også på eReolen.dk

Hjemmesider

- *Digitalt – det er for børn*: <https://digitale-born.vejle.dk/>
- DR Ramasjangs app *DR Naturspillet* (2020)
- Fuglestemmer: <https://www.fuglestemmer.dk/>
- Grønne Spirer, herunder de 75 aktivitetskort ”Spring ud i naturen” fra Grønne spirer og friluftsrådet: <https://groennespirer.dk/>
- Naturporten: <https://naturporten.dk/>
- Skoven i Skolen: <https://www.skoven-i-skolen.dk/>
- 10 hyppigste fuglestemmer: <https://naturguide.dk/lyt-og-laer-fuglestemmer/>
- 99 arter at se før du bliver voksen: <https://www.99arter.dk/>

Find mere inspiration til din praksis her

- Benny D. Austring og Merete Sørensen: *Æstetik og læring : Grundbog om æstetiske læreprocesser* (2006)
- Erika Brandt, Jette Aabo Frydendahl, Stine Liv Johansen m.fl.: *Digital pædagogik* (2015)
- Stig Broström, Kristine Jensen de López og Jette Løntoft: *Dialogisk læsning i teori og praksis* (2012)
- Janne Højrup Nielsen og Søren Fanø: *I begyndelsen var billedet : om billedlitteratur og formidlingen af den* (2020)
- Marlene Vorborg Jensen, Mette Eiersted og Rasmus Max Byriel Andersen: *Digitale børnefællesskaber : Leg og læring med digitale medier i vuggestue og børnehave* (2015)
- Peter Worley: *Tænk højt med dine elever : 25 sessioner der får hele klassen med* (2018)

Sammen om Skolestart er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen og er et samarbejde mellem Bibliotekernes Sprogspor og Dansk lærerforeningen. Se mere på sprogsporet.dk/sammen-om-skolestart

Illustrationer: Gunhild Rød ©Dansk lærerforeningens forlag